

C

Dirk Somers
OMGANGSVORMEN

Architecten hebben het zelden moeilijk met warrige stedelijkheid. Hoe minder de context van hen verwacht, hoe meer ruimte hun rest voor een uitspatting.

En zo bouwden lokale helden de publieke campus van Beveren halfvol. Een strategisch gelegen centrumplek werd een campus vol verdwaald programma. De brandweer rijdt af en aan en wat verderop de politie ook. Daartussen een Rode Kruispost en een vredegerecht, achterin een lawaaiig jeugdhuis en een pompeus cultureel centrum.

Zoals vele dorpen die stiekem stad werden, erkende ook Beveren rijkelijk laat de ruimtelijke uitdagingen van zijn groeisceut.

De opdracht voor de nieuwe bibliotheek moest eindelijk een richting

geven aan de stuurloze ontwikkeling. Met deze opgave ontstond ook voor het eerst een idee over de rol van de publieke ruimte op de civiele campus: Beveren had een evenementenplein nodig, een plek waar kermissen, circussen en braderijen ongehinderd hun gang konden gaan. Dit idee onthulde ook het failliet van de ontstane campus. De site had geen voor- en achterzijde, de dolende gebouwen misten een adres.

Ook in een dorp werkt architectuur niet zonder een minimum aan stedelijkheid, zo veel was iedereen nu duidelijk.

De Smet en Vermeulen hebben wat met dit soort plekken. Ze hebben de vertwijfeling van de verwarde stad nooit verwenst, maar net zomin bewierookt. Hun architectuur voelt zich hier zodanig op haar gemak, dat er geen grote woorden voor nodig zijn.

Hun bibliotheekuitbreiding in Beveren schokt door haar gebrek aan individuele geldingsdrang. De

C

Dirk Somers
ETIQUETTE

Architects are seldom troubled by a chaotic urban setting. The less the context expects anything from them, the more room they have for extravagance. And so local show-offs built up the public campus of Beveren half-full. A strategically positioned city centre location became a campus filled with a programme gone astray. The fire brigade drives in and out, and a little further down so does the police. In between, a Red Cross post and a justice of the peace court, towards the back a raucous youth centre and a pompous cultural venue. Like many villages that secretly turn into cities, Beveren has lavishly ac-

knowledged the spatial challenges of its growth spurt.

The commission for the new library was supposed to finally give some direction to this rudderless development. Along with the project, there emerged for the first time an idea about the role of the public space on the civil campus: Beveren needed a plaza for special events, a place where carnivals, circuses and fairs could go ahead without impediment. This idea also revealed the failure of the campus as it was. The site had no front or rear; the straying buildings lacked an address. Even in a village, architecture does not work without a minimum of urbanity, that was now clear to everyone.

De Smet & Vermeulen have an affinity for this kind of place. They have never

cursed the desperation of the chaotic city, but neither have they ever venerated it. Their architecture feels so at home here that it needs no big words.

Their library extension in Beveren shocks with its lack of individual assertiveness. The addition is more a surgical correction than a swaggering supplement. The adjoining cultural centre also ended up on the operating table in the process.

The result is a library that, like a helpful prosthesis, modestly yet firmly sets things in order. The prosthesis is noticeably smarter, wittier and more purposeful than the blundering body of the cultural centre. Yet it is conspicuous in its empathy and foresight. The library programme was sufficiently sizeable to outclass

Bibliotheek, Beveren, leeszaal (detail) / Library, Beveren, reading room (detail)

Bibliotheek, Beveren, entreegevel / Library, Beveren, entrance elevation

toevoeging is veeleer een chirurgische correctie dan een parmantige aanvulling. Het aangrenzende cultureel centrum ging mee onder het mes. Het resultaat is een bibliotheek die als een hulpvaardige prothese bescheiden maar kordaat orde op zaken stelt. De prothese is merkkelijk slimmer, gevatter en besluitvaardiger dan het klunzige lichaam van het cultureel centrum. Maar toch blinkt ze uit in empathie en vooruitziendheid. Het bibliotheekprogramma was voldoende omvangrijk om het cultureel centrum formeel te overklassen, maar heeft zich op een slinkse wijze bedient van de eigenschappen van zijn buurman.

De bibliotheek is zeker een prothese in haar materiële verschijning. Zoals een kunstbeen steevast probeert vleeskleurig te zijn, zo absorbeert de bib de akelige crème teint van het CC. De ontwerpers gaan voor de imitatie, niet voor het origineel. De baksteen waar de bib zich

van bedient lijkt slechts door de kleur op de betonsteen.

De imitatie houdt hier niet op. De toevoeging neemt ook een aantal onhebbelijkheden over van het hoofdlichaam. De zaagtandwand die oorspronkelijk de westgevel vormde, herhaalt zich in een uitvergroete gedaante als de nieuwe westgevel van de bibliotheek. Vormclichés die het postmodernisme plaagden, worden opnieuw onverdund geserveerd in de uitbreiding. De stompzinige uitstulping in de noordgevel wordt gerepeteerd met meer schwung. Met dit flamboyante gebaar herleeft het werk van de godvergeten John Hedjuk voor heel even.

De Smet en Vermeulen introduceren hier een vreemdsoortig quasi-parasitair contextbegrip. Een formele contextualiteit herneemt elementen die ze als waardevol beoordeelt. De Smet en Vermeulen verlaten in Beveren noodgedwongen deze politiek correcte piste voor een complexere

the cultural centre, but it has made cunning use of the characteristics of its neighbour.

The library is certainly a prosthesis in its material appearance. Like an artificial leg always tries to be flesh-coloured, so the library absorbs the ghastly cream complexion of the cultural centre. Its designers have gone for imitation, not for the original. The brick used for the library only looks like the concrete because of its colour.

Imitation does not stop there. The addition also adopts several faux pas from the main body. The sawtooth wall that originally formed the west façade repeats itself in a larger version as the new west façade of the library. Clichés of form that have plagued postmodernism are once more served up, undiluted,

in the extension. The idiotic bulge in the north façade is repeated with more oomph. With this flamboyant gesture, the work of the godforsaken John Hedjuk is resurrected for a brief moment.

De Smet & Vermeulen introduce here a peculiar, quasi-parasitical concept of context. A formal contextuality re-appropriates elements it judges to be of value. In Beveren, De Smet & Vermeulen, out of necessity, leave this politically correct path for a more complex attitude. In full view of a work from the abhorred 1980s, weighed down by watered-down allusions of form and style figures detailed to death, they have opted to re-appropriate that which is disdained. This re-appropriation is obviously ambivalent. It charms with its empathy, but

in its imitation it approaches caricature.

By connecting with the tics of the existing buildings, De Smet & Vermeulen distil a formal character for their addition. In contrast they drastically reformulate the main layout of the entire complex. The imitation therefore operates only on the surface, as camouflage for the rupture.

Above all, the operation gives the whole a face. Straddling an imaginary axis, the cultural centre never managed to properly orient itself. The library now clearly chooses the side of the future special-events plaza. Here a wall 80 m long has been built, an embellishment in a sober civil idiom, with the words *bib* (library) and *cc* (cultural centre) written in the brick. A taut rhythm of square windows

Koeien en boeken / Cows and books

Bibliotheek, Beveren, overzicht leeszaal / Library, Beveren, overview reading room

houding. In het ogenschijn van een werk uit de verfoeide jaren tachtig, bezwaard door verwaterde vormcitaten en doodgedetailleerde stijlfiguren, kiezen zij voor een herneming van wat misprezen wordt. Deze herne- ming is zonder meer dubbelzinnig. Ze charmeert door haar inlevingsver- mogen, maar benadert in de imitatie het karikaturale.

Door aan te knopen bij de zenuw- trekken van het bestaande gebouw, distilleren De Smet en Vermeulen een formeel karakter voor hun ad- ditie. Daar tegenover herformuleren ze drastisch de hoofdpopzet van het hele complex. De imitatie werkt dus slechts aan de oppervlakte, als een camouflage voor de breuk.

De operatie geeft het geheel vooral een gezicht. In spagaat over een denkbeeldige as wist het cultureel centrum zich nooit goed te oriën- teren. De bibliotheek kiest nu duidelijk de kant van het toekomstige evene- mentenplein. Hier verrijst een 80

meter lange wand, een *embellissement* in een sobere civiele taal, met het opschrift 'bib' en 'cc' in de baksteen opgetekend. Een strak ritme van vierkante ramen vormt de gelijk- vloerse sokkel, een bandraam met uitkragende dakrand de kroonlijst.

De nieuwe voorgevel trekt als eerste een duidelijke rooilijn op de campus. De gevel plooit zich in een hoek om een oksel te worden van het nieuwe plein.

Om de twijfelaars geen kans te gunnen, wordt de achterkant nu ook echt achterkant. De Smet en Ver- meulen bedenken hier een handvol aanbouwsels, schuttingen en een veranda om aan te knopen bij de woonwijkjes aan de andere kant van de dreef. Dezelfde kozijnen, lijsten en regenpijpen die vooraan keurig in het gelid stonden, beginnen hier een eigen leven te leiden. De goten weken zich los van het dak, de pijpen dansen voor de ramen. Als de voor- zijde een koele maandagmorgen was,

dan is de achterkant een swingende vrijdagavond.

Met minder articulatie hadden ze geen punt gemaakt op een plek die zo onbestemd is als deze. De weke con- text vraagt om een duidelijke taal. De bibliotheek bedient zich van een hyperexpressieve gebarentaal: mis- schien niet altijd even elegant, maar zeker niet mis te verstaan.

Ook de toon moet anders. Dram- merigheid wordt ingeruild voor gemoedelijkheid. Wie langs de pleingevel loopt, kijkt nu de intieme leeszaal binnen. De zwaar aange- zette diagonaal die het cultureel cen- trum oorspronkelijk in een verstek forceerde, knikt nu wat informeel langs de tochtsluis en de voorgevel naar binnen. Wie rechtsaf de biblio- theek binnenloopt, wordt minzaam ontvangen door de lage leeszaal. Wie linksaf kiest, steekt het CC door naar achteren. De formele leegte aan de achterzijde krijgt met de nieuwe ve- randa eindelijk het karakter van een

buurtpleintje. De as wordt zo stelselmatig gedefor- maliseerd en vertaald in een dorpse wandeling. Abstracte vorm wordt weer omgangsvorm.

Het supermarktmodel domineert het hedendaagse bibliotheekwezen. Bibliotheken moeten flexibele bedrijfs- vloeren zijn, die zich aanpassen aan de flux van de vele media en de smaak van de onbesliste cultuurconsument.

De centrale hal van de bibliotheek is ook zo'n flexibele vloer, maar overstijgt de idee van de supermarkt met verve. Door alle nevenfuncties te betrekken op de centrale ruimte, ontstaat een heel oriënterend en huiselijk gevoel. Niet toevallig be- schrijven de ontwerpers het rekken- landschap als een stedelijk grid met zichten, plekken en doorsteken. Bo- ven dat rekkenlandschap domineert een majestueus dak dat het decor samenhoudt. Dit decor overziet de boeken als een stedelijke kamer, met vier gearticuleerde wanden. Wie op-

Stedenbouwkundig diagram vóór ingreep / Urban diagram before intervention

Stedenbouwkundig diagram na ingreep / Urban diagram after intervention

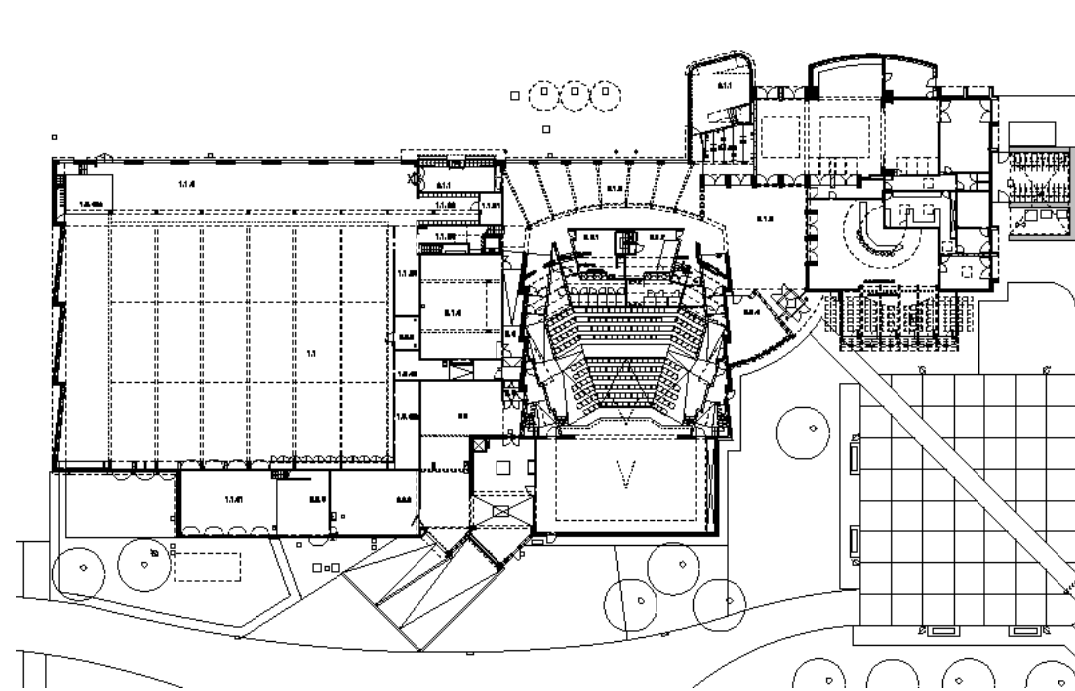
forms the street-level base, a ribbon window with flaring eaves the cornice. The new front façade draws, for the first time, a clear building line across the campus. The façade folds into an angle to become an armpit of the new plaza.

In order to afford doub- t- ers no chance, the rear is now really a rear. Here De Smet & Vermeulen have come up with a handful of annexes, fences and a veranda to link up with the little residential neighbourhoods on the other side of the avenue. Here, the same window frames, mould- ings and drainpipes so tidily arranged in the front begin to lead a life of their own. The gutters detach themselves from the roof, the pipes dance in front of the windows. If the front side was a cold Monday morning, the rear is

a swinging Friday night.

With less articulation they would not have scored on a site as indeterminate as this. The weak context begs for a clear idiom. The library em- ploys a hyper-expressive sign language: not always elegant, perhaps, but certainly unmis- takable.

The tone had to change as well. Bluster was traded in for joviality. If one walks along the plaza-side façade now, one looks into the cosy reading room. The heavily ap- plied diagonal that originally forced the cultural centre into a vice now bends somewhat informally inwards past the vestibule and the front façade. If one turns right and enters the library, one is lovingly welcomed by the low reading room. If one goes left, the CC cuts though to the rear. With

Begane grond / Ground floor

kijkt uit de rekken ziet voor zich een overloop met kantoorruimtes, rechts een mezzanine met opslag, links de blinde zaagtandgevel, en heeft achter zich een geperforeerde wand die doorkijk biedt naar het kinderatelier en meteen ook de achterliggende dreef kadreert in een glasmaam. Een lambrisering opgebouwd uit helle kleurstroken bevrijdt de ruimte van zakelijke steriliteit.

De lambrisering geeft het niveau van het rekkenlandschap aan. Tussen het scherp gesneden licht van het sheddak zweven enkel nog de kruisvormige armaturen.

De gelaagde opbouw van de doorsnede is ontleend aan Asplunds stadsbibliotheek, maar ambieert alderminst het metafysische karakter van diens cilinder. De hal is hier een verzamelpunt, een stedelijke ruimte die de buitenomgeving van de campus vooralsnog ontbeert. De centrale ruimte lijkt zich te bedienen van een gelijkaardige compensatiedrift als

de stedelijke interieurs van winkelcentra die de bezoeker krampachtig het gevoel willen geven echt ergens te zijn. Het resultaat is in deze niet vergelijkbaar, maar de intentie zeker wel. Het stedelijk interieur wil de vertrouwensbreuk tussen de *non-lieu* en zijn bewoners herstellen.

Wie het werk van De Smet en Vermeulen kent, weet dat hun gebouwen eerder een flegmatieke omgangsvorm dan een nadrukkelijke gestalte ambiëren. Een omgangsvorm bekommert zich om de juiste hiërarchieën en de gepaste manieren. Een omgangsvorm structureert het sociale contact. Omgangsvormen zijn weliswaar gericht op uiterlijk vertoon, maar begrijpen deze als iets zuiver omstandigs.

In de monografie die deSingel uitbracht over De Smet en Vermeulen noemde André Loeckx hun werk een mimetische herneming van het leven zelf. Het alledaagse leven wordt door De Smet en Vermeulen inderdaad

the new veranda, the formal emptiness of the rear finally acquires the character of a neighbourhood square.

The axis is thus systematically deformed and translated into a village stroll. Abstract form once more becomes a form of social interaction, an etiquette.

Today's libraries are dominated by the supermarket model. Libraries have to be flexible shop floors, adapting to the flux of the myriad media and the tastes of the undecided culture consumer.

The central foyer of the library is such a flexible floor, but it surpasses the idea of the supermarket with panache. By linking all the ancillary functions to the central space, a very orientational and home-like feel has been created. Not coincidentally,

the designers describe the landscape of shelves as an urban grid, with sightlines, locations and passages. Over this landscape of shelves, a majestic roof dominates the décor. This décor commands a view of the books as an urban chamber, with four articulated walls. Looking up from among the shelves, one sees a landing with offices, on the right a mezzanine for storage, on the left the blank sawtooth wall, and at one's back there is a perforated wall that provides a peep into the children's studio as well as a direct view of the avenue beyond, framed in a glass window. Panelling made up of vivid strips of colour frees the space of functional sterility.

The panelling indicates the level of the shelves landscape. Among the sharply de-

finer shafts of light from the sawtooth roof, only the cruciform armatures still hover.

The layered structure of the cross-section is derived from Eric Gunnar Asplund's city library, but it aims for nothing like the metaphysical character of his cylinder. Here the foyer is a gathering point, an urban space the exterior environment of the campus still lacks. The central space seems to employ a similar urge to compensate to that of the urban interiors of shopping centres, desperately trying to give the visitor the feeling of really being somewhere. The result here is not comparable, but the intention certainly is. The urban interior aims to repair the break of trust between the non-place and its occupants.

Those familiar with

omzichtig ten tonele gevoerd. De finesse die ze hanteren bij zulke kadreering sluit een diagrammatische of objectmatige benadering bij voorbaat uit. Deze architecten opereren documentair-fotografisch: ze zorgen dat het licht haar werk doet, dat de personages voor de lens lopen en dat het kader goed zit. De rest gebeurt gewoon.

Toch bewijst hun recente werk dat het om meer gaat dan mimeze. De Smet en Vermeulen voorzien het vormeloze decor van de *homo ludens* van een minimum aan gedragscodes en bekommeren zich om de ruimtelijke etiquette van betekenisarme plekken.

Voor sommigen misschien anachronistisch, en voor anderen amper zichtbaar, toch heeft dit oeuvre niet meer nodig dat wat eenvoudig komen en gaan om er helemaal te staan.

the work of De Smet & Vermeulen know that their buildings strive more for a phlegmatic etiquette than an explicit form. An etiquette concerns itself with the right hierarchies and the appropriate manners. An etiquette structures social contact. Etiquettes may be focused on external presentation, but they understand this as something purely circumstantial.

In the monograph published by deSingel about De Smet & Vermeulen, André Loeckx called their work a mimetic re-appropriation of life itself. Everyday life is indeed carefully displayed by De Smet & Vermeulen. The finesse they apply to this framing precludes a diagrammatic or object-based approach. These architects operate like documentary photographers:

they make sure the light is doing its job, that the protagonists walk in front of the camera and the frame is right. The rest just happens.

Yet their recent work shows that this is about more than mimesis. De Smet & Vermeulen furnish the formless décor of *Homo Ludens* with a modicum of behavioural codes and concern themselves with the spatial etiquette of meaning-deprived places.

To some this is perhaps anachronistic, and to others barely visible; yet this oeuvre needs nothing more than some simple comings and goings to be completely there.

Translation: Pierre Bouvier